

Beknopte omschrijving

Toelichting op de tien overkoepelende beginselen voor geïntegreerde kinderbescherming in de context van vrouwelijke genitale verminking (VGV).

Deze beknopte omschrijving van het End FGM European Network schetst het belang van de tien overkoepelende beginselen voor geïntegreerd kinderbeschermingsbeleid (Integrated Child Protection Systems) die de Europese Commissie heeft goedgekeurd in de context van genitale verminking van vrouwen (VGV). Het laat ook zien hoe ze geïntegreerd en gecoördineerd moeten worden met enkele VGV-specifieke principes en perspectieven, om een meer holistische bescherming te bieden aan meisjes die getroffen zijn door of risico lopen op genitale verminking.

Dit document is erop gericht beleidsmakers op Europees en nationaal niveau een grondig inzicht te geven in de specifieke beschermings behoeften van meisjes die getroffen zijn door of risico lopen op genitale verminking en op deze manier nationaal en internationaal kinderbescherming beleid beter te kunnen vormgeven. Ieder beginsel zal worden geïllustreerd met een voorbeeld of benadering uit de praktijk van End FGM leden en andere organisaties.

*Het **End FGM European Network** (End FGM EU) is een overkoepelende Europese organisatie die bestaat uit 19 nationale ngo's die expert zijn in VGV in 12 verschillende EU-lidstaten. Onze **visie** is een wereld die vrij is van alle vormen van VGV waar vrouwen en meisjes zeggenschap hebben over en ten volle kunnen genieten van hun mensenrechten. Onze **missie** is om de drijvende kracht achter de Europese beweging te zijn die een einde maakt aan alle vormen van VGV, om de krachten van gemeenschappen en maatschappelijke organisaties te bundelen en samen te werken met alle relevante actoren op Europees en wereldwijd niveau.*

www.endfgm.eu

Wat is vrouwelijke genitale verminking (VGV)?

Vrouwelijke genitale verminking omvat alle ingrepen en procedures waarbij de uitwendige vrouwelijke geslachtsorganen geheel of gedeeltelijk worden verwijderd of waarbij de vrouwelijke geslachtsorganen worden beschadigd, zonder medische noodzaak.¹

VGV wordt gepraktiseerd in gemeenschappen in bepaalde delen van Afrika, Azië en het Midden-Oosten, maar komt tegenwoordig ook in Europa voor. Meestal worden meisjes tijdens schoolvakanties naar hun land van herkomst gebracht, alwaar ze onder druk worden gezet genitale verminking te ondergaan. In 2012 schatte het Europees Parlement dat 500.000 meisjes

¹ <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs241/en/>

en vrouwen die in Europa wonen, lijden onder de levenslange gevolgen van VGV, terwijl 180.000 meisjes ieder jaar gevaar lopen. Recente betrouwbare gegevens zijn echter momenteel niet beschikbaar en daarom is de omvang van het probleem niet volledig bekend.

Waarom is VGV een kinderrechtenkwesitie?

VGV vindt meestal plaats bij meisjes tussen de 0 en 15 jaar en is daarom in strijd met de kinderrechten, zoals beschreven in het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) van de Verenigde Naties. Het recht op bescherming tegen discriminatie (artikel 2), het recht op bescherming tegen misbruik en verwaarlozing (artikel 19.2), het recht op gezondheid en gezondheidszorg (artikel 24) en het recht op bescherming tegen foltering en vrijheidsberoving (artikel 37)^{2 3} zijn met name in het geding in de context van VGV. Omdat genitale verminking wordt uitgevoerd zonder de toestemming van de getroffen meisjes, schendt het tevens het recht op het vrijelijk kunnen vormen en uiten van een mening (artikel 12).^{4 5} Zelfs wanneer het meisje zich bewust is van de praktijk, blijft de kwestie van toestemming zoals beschreven in artikel 12 bestaan, omdat de meisjes vaak te jong zijn om te worden geraadpleegd en zij geen stem hebben in de beslissing die namens hen wordt gemaakt door familieleden of leden van de gemeenschap. Bovendien zijn de negatieve gevolgen van VGV op de ontwikkeling van het kind in strijd met de belangen van het kind, zoals beschreven in artikel 3 van het Kinderrechtenverdrag.

Waarom meisjes die getroffen zijn door of risico lopen op VGV bescherming nodig hebben

VGV is verboden in alle Europese lidstaten en daarom gelden voor meisjes uit de risicogroepen of overlevenden van VGV dezelfde rechten als voor slachtoffers of potentiële slachtoffers van misdaden. Volgens de Europese richtlijn tot vaststelling van minimumnormen voor de rechten, de ondersteuning en de bescherming van slachtoffer van strafbare feiten (2012), die uitgevoerd dient te worden door alle EU-lidstaten, heeft ieder slachtoffer van een misdaad het recht als zodoende te worden erkend en gerespecteerd, en het recht op voldoende bescherming en ondersteuning. Elk meisje of elke vrouw die genitale verminking heeft ondergaan, wordt als een slachtoffer beschouwd als de criminele handeling wordt gemeld in de desbetreffende EU-lidstaat. Minderjarige slachtoffers worden behandeld als volwaardige rechthebbenden (artikel 2.14) en komen in aanmerking voor speciale bescherming (artikel 22.4). De belangen van het

---

² https://www.unicef.nl/files/20091116_kinderrechtenverdrag.pdf

³ Volgens het VN Kinderrechtenverdrag is discriminatie tegen meisjes in het bijzonder een ernstige schending van de rechten, die hun overleving en alle aspecten van hun jonge leven beïnvloeden, evenals hun vermogen om een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving (2005).

⁴ https://www.unicef.nl/files/20091116_kinderrechtenverdrag.pdf

⁵ Hierbij moet opgemerkt worden dat jonge meisjes en vrouwen vaak toestemmen met VGV omdat zij bang zijn niet door hun gemeenschap, familie of leeftijdsgenoten geaccepteerd te worden (volgens een VN rapport uit 2008 van de Mensenrechtenraad).

kind staan voorop en dienen beoordeeld te worden op individuele basis en op een kind-gevoelige manier (artikel 1.2 en het EU-Handvest van de grondrechten).⁶

Wat zijn tien overkoepelende beginselen voor geïntegreerd kindbescherming beleid van de Europese Commissie?

Tijdens het Europees forum voor de rechten van het kind in 2015, heeft de Europese Commissie een document aangenomen met daarin tien overkoepelende beginselen die vorm moeten geven aan geïntegreerd kindbescherming beleid, gebaseerd op voorafgaande consultatie met verschillende belanghebbende partijen. De Europese Commissie beschrijft het beleid als de manier waarop alle plichtdragende (de overheid vertegenwoordigd door wetshandhaving, gerechtelijke autoriteiten, immigratieautoriteiten, sociale diensten, agentschappen voor kindbescherming, enz.) en onderdelen van het systeem (bijvoorbeeld wetten, beleid, middelen, procedures, processen) samenwerken en verantwoordelijkheden delen om zo een beschermende en ondersteunende omgeving voor kinderen te creëren.⁷ Alle geïntegreerd kindbescherming beleid (Integrated Child Protection Systems) dient kinderen ook centraal stellen in hun wetten en beleid, bestuur, middelen, monitoring en gegevensverzameling, evenals preventie-, bescherming- en respons diensten en zorgbeheer, zoals beschreven door het UNHCR.⁸ Daarom zijn de door de Europese Commissie gepresenteerde beginselen gebaseerd op kinderrechten en worden kinderen volledig erkend als rechthebbenden, en wordt het vermogen van kinderen om hun rechten te claimen in deze aanpak benadrukt.

1. Elk kind wordt erkend, gerespecteerd en beschermd als een rechthebbende, met niet-onderhandelbare rechten op bescherming.
2. Geen enkel kind wordt gediscrimineerd.
3. Kinderbeschermingssystemen omvatten preventiemaatregelen.
4. Gezinnen worden ondersteund in hun rol als primaire verzorger
5. Samenlevingen zijn zich bewust van en ondersteunen het recht van het kind op vrijheid van alle vormen van geweld.
6. Kinderbeschermingsbeleid zorgt voor voldoende zorg.
7. Kinderbeschermingssystemen hebben transnationale en grensoverschrijdende mechanismen.
8. Het kind heeft ondersteuning en bescherming.
9. Training over het herkennen van risico's wordt aangeboden aan een breed scala van mensen die voor en met kinderen werken.
10. Meldingssystemen zijn bekend, veilig, vertrouwelijk en toegankelijk.

Hoe verhouden de 10 Europese beginselen voor geïntegreerd kindbeschermingsbeleid zich tot meisjes die getroffen zijn door of risico lopen op VGV?

---

⁶ http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

⁷ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf

⁸ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

Meisjes die getroffen zijn door of het risico lopen op genitale verminking worden beschouwd als (potentiële) slachtoffers van misdrijven onder EU-wetgeving, en hebben daarom recht op een uitgebreid, gecoördineerd, geïntegreerd en kindvriendelijk preventie- en beschermingssysteem.⁹ Daartoe moeten regeringen een beleidskader vaststellen om een **nationaal systeem met meerdere instanties** op te zetten dat meisjes in een efficiënte institutionele omgeving, bijvoorbeeld onder toezicht van een centrale eenheid en met richtlijnen of protocollen, beschermt. **Interactie en samenwerking tussen belanghebbenden in verschillende sectoren** - inclusief leerkrachten, asielambtenaren, maatschappelijk werkers, gezondheidswerkers, psychologen, advocaten, rechters, politie, reclasseringsambtenaren, journalisten, gemeenschapswerkers, ambtenaren, het maatschappelijk middenveld en traditionele en religieuze leiders, zowel in diaspora-gemeenschappen en in de landen van herkomst - zijn cruciaal om een effectief geïntegreerd kinderbeschermingsbeleid te garanderen.

Bovendien, om te zorgen voor bescherming conform de **internationale mensenrechten**¹⁰, moet dergelijk beleid voor meisjes die getroffen zijn door of het risico lopen op VGV voldoende adequate middelen hebben, beschikken over toegankelijke kindvriendelijke, gender- en cultureel gevoelige verwijzingsystemen, rekening houden met de extra kwetsbaarheden en specifieke behoeften van meisjes die getroffen zijn door of risico lopen op VGV en beschikken over gespecialiseerde diensten en getraind personeel om met deze groep meisjes te werken, onder meer door psychosociale ondersteunende diensten aan te bieden om onmiddellijke en langdurige psychologische trauma's aan te pakken. Over het algemeen moet elke kinderbeschermingssysteem erop letten dat daders van VGV vaak familieleden zijn van het meisje of leden van haar gemeenschap, en daarom moeten alle componenten van het systeem hier goed rekening mee houden ten behoeve van de veiligheid van de meisjes.

De tien overkoepelende beginselen van de Europese Commissie zijn uiterst belangrijke uitgangspunten bij het vormen van geïntegreerd kinderbeschermingsbeleid dat ook van toepassing is op meisjes die risico lopen op of slachtoffer zijn van VGV. Hieronder lichten we de specifieke en intrinsieke relatie toe die elk principe heeft met betrekking tot vrouwelijke genitale verminking.¹¹

<p>1. Elk kind wordt erkend, gerespecteerd en beschermd als een rechthebbende, met niet-onderhandelbare rechten op bescherming</p>
---

⁹ Bovendien zijn de staten die partij zijn bij het Verdrag van de Raad van Europa ter voorkoming en bestrijding van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld (ook bekend als het Verdrag van Istanbul, beschikbaar op <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/home?desktop=false>), verplicht om een beleidskader vast te stellen om omvattende en gecoördineerde samenwerking aan te moedigen, en om het werk te vergemakkelijken van professionals die ondersteuning en bescherming bieden aan slachtoffers en potentiële slachtoffers van geweld, inclusief vgv.

¹⁰ <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N14/627/78/PDF/N1462778.pdf?OpenElement>

¹¹ Zie BIJLAGE 1 om het volledige document van de Europese Commissie te raadplegen, omwille van de ruimte hebben we hier alleen de algemene titels vermeld.

Het is van uiterste belang dat meisjes die risico lopen op of slachtoffer zijn van VGV worden erkend als **volwaardige rechthebbenden** en worden behandeld als **volwaardige individuen**. Hoewel dit over het algemeen een problematisch is voor alle kinderen - zij worden zeer vaak geacht geen recht te hebben op het nemen van onafhankelijke beslissingen buiten de wil van hun ouders -, geldt dit des te meer voor een meisje, aangezien genderstereotypen en traditionele gezinsrollen haar meestal onderwerpen aan beslissingen van familieleden, inclusief haar broers. Daarnaast geven cultuur en traditie (en soms religie) nog meer gewicht aan de praktijk van VGV en worden meisjes op deze manier nog kwetsbaarder gemaakt en hun bevoegdheden om zelf beslissingen te maken extreem gereduceerd.

Om deze redenen moet elk geïntegreerd kindbeschermingssysteem meisjes die getroffen zijn door of risico lopen op VGV, op een **waardige** en **gevoelige** manier behandelen vanwege hun uiterst kwetsbare situatie. Het is van uiterst belang dat meisjes **geïnformeerd** worden over hun rechten - in het bijzonder hun recht op vrijheid van discriminatie en geweld, op lichamelijke en geestelijke integriteit en op de hoogst haalbare gezondheidszorg. Zij moeten ook **betrokken** worden bij het gehele ontwikkelingsproces van preventie- en beschermingsstrategieën (maken, uitvoeren en evalueren van beleid). Ten slotte moet een gender-, kind- en cultureel-gevoelige benadering, waarbij rekening wordt gehouden met de leeftijd, volwassenheid, opvattingen, behoeften en zorgen van het meisje, de overhand hebben.

Praktijkvoorbeeld:

Young People Speak Out (YPSO!)¹² is een programma dat wordt gecoördineerd door FORWARD UK, een lid van het End FGM EU netwerk. Het programma is bedoeld om jongeren (van 16 tot 25 jaar) uit door VGV getroffen gemeenschappen meer zeggenschap te geven en om hen de vaardigheden te geven binnen hun lokale gemeenschap te pleiten tegen VGV en kindhuwelijken. Het biedt jonge mensen de kans om vaardigheden op te doen en verandering in hun gemeenschap teweeg te brengen. YPSO! werkt met hen samen om projecten, evenementen en workshops te organiseren om mensen bewust te maken van VGV in het Verenigd Koninkrijk. FORWARD UK biedt jongeren een veilige ruimte voor discussie en een medewerker is verantwoordelijk voor de coördinatie van deze groepen. Op verzoek biedt FORWARD UK trainingen aan over VGV, leiderschap en pleitbezorging voor jonge mensen.

2. Geen enkel kind wordt gediscrimineerd

Het discriminatieverbod, als basis van de op mensenrechten gebaseerde aanpak, moet de kern vormen van ieder geïntegreerd kindbeschermingsbeleid. Kinderen worden vaak gediscrimineerd op basis van hun **leeftijd** en worden niet als volwaardige, individuele besluitnemers. Bovendien worden meisjes onderworpen aan nog een vorm van discriminatie,

¹² Voor meer informatie: <http://forwarduk.org.uk/what-we-do/uk-programmes/uk-youth-fgm-programmes/>

vanwege hun **geslacht**. Meisjes die slachtoffer zijn van of risico lopen op VGV komen hebben meestal een migratieachtergrond en zijn daarom, zelfs als Europese burgers die op Europese bodem worden geboren, kwetsbaar voor discriminatie op grond van hun **etniciteit** en migratieachtergrond en alsook hun **religie**.

Kinderbeschermingssystemen die erop gericht zijn om deze meisjes te ondersteunen moeten daarom rekening houden met deze **intersectionele** en **meervoudige discriminatie** en adequate antwoorden bieden om met deze complexe dynamiek in het algemeen en de **behoeften van meisjes in het bijzonder** om te gaan.

Praktijkvoorbeeld:

APF, het Portugese lid van het End FGM EU netwerk, voerde een 5-jarig pilot project uit met de steun van het Portugese ministerie van Onderwijs, om in het onderwijsprogramma lesmateriaal te introduceren gericht op gendergelijkheid en non-discriminatie, gendergerelateerd geweld, partnergeweld en uitgebreide seksuele voorlichting. Gedurende het project werden docenten door APF opgeleid en werden er sessies met kinderen tussen de 10 en 17 jaar oud gehouden. Na de afsluiting van dit proefproject en de evaluatie van de resultaten en impact, keurde de Portugese overheid een wet goed die het verplicht stelt om deze onderwerpen in de leerplannen van scholen op te nemen.

3. Kinderbeschermingssystemen omvatten preventiemaatregelen.

Preventie is cruciaal bij het beëindigen van VGV, het beschermen van meisjes die risico lopen en overlevenden.¹³ In die zin is **wetgeving die de praktijk verbiedt** een belangrijk afschrikmiddel voor daders en werkt het als een preventieve maatregel die het risico voor meisjes om aan deze praktijk onderworpen te worden verkleint. Het is erg belangrijk om specifieke bepalingen in het Wetboek voor Strafrecht van EU-lidstaten te hebben die VGV beschouwen als een strafbaar feit, zoals de meeste EU-lidstaten hebben gedaan.

Bewustmaking en educatie zijn belangrijke instrumenten om te voorkomen dat vrouwelijke genitale verminking wordt toegepast en moeten op een gepaste manier alle leden van de samenleving benaderen: beginnend bij de meisjes zelf, hun ouders en de gemeenschap, de

---

¹³ Opgemerkt moet worden dat preventie ook relevant is voor meisjes die VGV reeds hebben ondergaan, omdat er nog steeds het risico is dat VGV voor de tweede keer wordt uitgevoerd.

samenleving als geheel, alsook professionals en besluitvormers. Activiteiten gericht op **gedragsverandering**, het ter discussie stellen van genderstereotypen en rechtvaardigingen van VGV binnen gemeenschappen zijn zeer effectieve maatregelen gebleken om de praktijk te beëindigen of te voorkomen. Het veranderen van houdingen ten opzichte van diepgewortelde tradities kost echter tijd vindt zelden permanent bij alle leden van de gemeenschap plaats. Cruciaal bij het bewerkstelligen van volledige, effectieve preventie en gedragsverandering, is meisjes in staat te stellen kennis te verwerven over hun rechten en hun lichaam, evenals kennis van de vaardigheden en hulpmiddelen die zij nodig hebben om aanspraak te maken op die rechten.

Bovendien moeten preventieve maatregelen gebaseerd worden op onderzoek naar alle aspecten van VGV en gedegen **verzameling van gegevens**, waarbij voorzichtigheid moet worden betracht om te zorgen dat het recht op privacy van het individu niet wordt geschonden.

Praktijkvoorbeeld:

Ons Duitse lid **LESSAN e.V.** voert het project Gamboosa¹⁴ uit dat erop gericht is jongvolwassenen (zowel jongens als meisjes) meer zeggenschap en zelfbewustzijn te geven door middel van onder andere theater en biedt de jongeren de kans om op een artistieke manier om te gaan met gewelddadige ervaringen en incidenten en zo geweld tegen meisjes en vrouwen te voorkomen.

Het project maakt een interculturele uitwisseling mogelijk tussen jongeren met een migratieachtergrond, inclusief vluchtelingen, en vergroot hun bewustzijn en dat van een breder publiek over de problematiek van gendergerelateerd geweld tegen vrouwen en meisjes, waaronder VGV. Door dit project helpt LESSAN e.V. jongeren die getroffen zijn door geweld of VGV zelfvertrouwen te krijgen om zich te verzetten tegen de praktijk in hun gezinnen en gemeenschappen.

4. Gezinnen worden ondersteund in hun rol als primaire verzorger

Het uitvoeren van VGV op meisjes is zeer zelden een individuele beslissing. **Families spelen een sleutelrol**, in positieve en negatieve zin, bij het in stand houden (of niet) van deze praktijk

---

¹⁴ Voor meer informatie over dit project: <http://www.lessan.eu/2017/09/14/gamboosa/>

en bij het voorkomen ervan en bij de bescherming van meisjes die reeds slachtoffer zijn geworden van VGV of risico lopen op VGV. Aan de ene kant is het vooral te wijten aan de wens van (naaste) familieleden dat meisjes aan deze praktijk onderworpen worden, die traditioneel wordt gezien als een overgangsritueel van meisje naar vrouw en een manier om geaccepteerd te worden in de samenleving. Aan de andere kant komt verzet tegen deze praktijk vaak van een (naast) familielid.

Daarom moet noodzakelijkerwijs de familie van het meisje bij alle preventieve interventies betrokken worden. Als familieleden niet overtuigd zijn van de noodzaak VGV af te schaffen kan er geen effectieve, duurzame en langdurige actie ondernomen worden voor andere meisjes in het gezin en voor toekomstige generaties. Bovendien is het van uiterst belang familieleden die zich tegen de praktijk verzetten tegen druk uit te gemeenschap te steunen door beschermende maatregelen te nemen.

Praktijkvoorbeeld:

In 2011 werd, in het kader van een geïntegreerde ketenbenadering, onder andere gepromoot door onze twee Nederlandse leden **FSAN** en **PHAROS** en waarbij verschillende belanghebbenden op professioneel en bestuurlijk niveau waren betrokken, een officieel document ontwikkeld om ouders te helpen weerstand te bieden aan de druk van hun families en gemeenschappen. Dit document staat bekend als de Verklaring Tegen Meisjesbesnijdenis¹⁵ en bestaat in meerdere talen. Het schetst de gezondheidsgevolgen van VGV, verklaart de relevante Nederlandse wetgeving en dat VGV in Nederland vervolgbaar is en wordt behandeld als een vorm van kindermishandeling. Ouders krijgen een kopie van het document door centra voor jeugdgezondheidszorg en schoolartsen. De verklaring is officieel gemerkt door de ministeries van Volksgezondheid en Justitie en helpt ouders tegenwicht te bieden aan eventuele druk bij het bezoeken van hun familie in hun land van herkomst.¹⁶

5. Samenlevingen zijn zich bewust van en ondersteunen het recht van het kind op vrijheid van alle vormen van geweld.

Hoewel de gehele samenleving altijd betrokken moet zijn bij het voorkomen van misbruik en geweld tegen kinderen, zijn in het geval van VGV de getroffen **gemeenschappen een andere cruciale actor** die een fundamentele rol speelt bij het in stand houden van de praktijk en daarom kunnen ze, net als de familieleden, een fundamentele bondgenoot worden in het voorkomen van VGV. De praktijk van VGV is diepgeworteld in gender- en sociale normen en sociaal-culturele dynamiek die het binnen gemeenschappen in stand houden. Traditioneel speelt VGV een belangrijke rol in de constructie van genderidentiteit en zonder zo'n stap

¹⁵ http://www.pharos.nl/documents/doc/engelse%20versie%20verklaring%20tegen%20meisjesbesnijdenis_2014.pdf

¹⁶ Verschillende soortgelijke initiatieven zijn ook ontwikkeld in andere EU-lidstaten, zoals het Verenigd Koninkrijk, België en Spanje, in samenwerking tussen nationale autoriteiten en maatschappelijke organisaties.

worden meisjes vanuit een sociaal-cultureel perspectief niet beschouwd als volwaardige vrouwen en tasten zij ten overstaan van de gehele gemeenschap de familie-eer aan. Dit is de reden waarom druk vanuit de gemeenschap en het gezin, inclusief die van traditionele en religieuze leiders, een fundamentele rol speelt bij het voortbestaan van VGV van generatie op generatie. Bovendien krijgt VGV nog meer cultureel gewicht in diaspora gemeenschappen die in Europa wonen, omdat het een symbolische band met hun landen van herkomst vertegenwoordigt, een bewijs van hun culturele identiteit, waaraan zij vasthouden om hun wortels niet te verliezen.

Daarom is **empowerment van en het vergroten van het bewustzijn in door VGV getroffen gemeenschappen** van cruciaal belang om deze praktijk vanuit de basis aan te pakken en om een betere bescherming te garanderen voor meisjes die getroffen zijn door of risico lopen op VGV, omdat echte verandering alleen van de gemeenschappen zelf kan komen. Dit moet worden gedaan door **gedragsverandering** te bewerkstelligen vanuit de gemeenschappen zelf met de inzet van vertegenwoordigers die bereid zijn om te werken aan het stoppen van VGV in hun gemeenschappen.

Praktijkvoorbeeld:

Het *CHANGE Plus* project, uitgevoerd door 8 Europese organisaties en 2 Afrikaanse geassocieerde partners¹⁷, heeft tot doel bewustzijn rond VGV te vergroten, attitudes te veranderen en gedragsverandering te promoten om zo VGV te stoppen in getroffen Afrikaanse gemeenschappen in Duitsland, Nederland, Portugal en Frankrijk. De belangrijkste doelstellingen van dit project zijn: Het aanzetten van leden van de gemeenschap om op te treden als katalysator voor gedragsverandering, het bewustzijn omtrent VGV te vergroten, het verminderen van druk op gezinnen om VGV te blijven uitoefenen en om getroffen gemeenschappen te integreren in debatten rondom VGV. Het project wordt op 2 niveaus uitgevoerd. De CHANGE-vertegenwoordigers komen uit de getroffen gemeenschappen en zijn gerekruteerd en opgeleid zodat zij uitgebreide kennis van VGV, communicatiestrategieën en methodologische vaardigheden hebben om gedragsverandering te bevorderen. De CHANGE Champions zijn de meer ervaren mentors van de CHANGE-vertegenwoordigers en spelen een meer pleitbezorgende rol op institutioneel en politiek niveau met nationale en Europese autoriteiten. Diversiteit in termen van leeftijd, geslacht, afkomst en professionele ervaring (inclusief werk met religieuze leiders en imams) zorgt ervoor dat de meeste leden van de gemeenschap worden bereikt.

6. Kinderbeschermingsbeleid zorgt voor voldoende zorg.

Professionals die werken met kinderen in verschillende sectoren zoals gezondheidszorg, asielopvang, sociaal werk, kinderbescherming, onderwijs, juridische sector en wetshandhaving

¹⁷ Voor meer informatie: <http://www.change-agent.eu/>

zijn vaak diegenen die het eerst in contact komen met meisjes die getroffen zijn door of risico lopen op vrouwelijke genitale verminking. Meestal zijn zij echter niet voldoende voorbereid om zo'n delicate en complexe kwestie op een respectvolle, culturele, gender- en leeftijd gevoelige manier aan te pakken, en al te vaak veroorzaken ze secundaire traumatisering bij een al extreem kwetsbare groep, zoals meisjes die getroffen zijn door of het risico lopen op VGV.

Training voor professionals op het gebied van kinderbescherming (onder meer medewerkers kindweldzijn, maatschappelijk werkers, school- en universiteitspersoneel, adviseurs die diensten aanbieden aan migranten of vluchtelingen, personeel van ngo's die werken aan kinder- en mensenrechten, integratie, onderwijs, jeugd, gender en geweld) zouden een basale kennis moeten hebben van VGV als mensenrechtenkwestie en een vorm van gender-gerelateerd geweld, alsook een dieper inzicht in de betrokken gender- en sociale dynamiek. Bovendien moet een dergelijke opleiding ook sectorspecifieke informatie omvatten, zoals verschillende hulpmiddelen voor de bescherming van meisjes die het slachtoffer zijn van of het risico lopen op VGV, hoe meisjes in de risicogroep te identificeren en te beschermen, hoe minderjarige slachtoffers van VGV te ondersteunen en te adviseren, de verplichting om gevallen van VGV te melden, hoe actoren te identificeren die betrokken zijn bij kinderbescherming en geschikte vormen van samenwerking tussen deze actoren.

Praktijkvoorbeeld:

Het *United to END FGM (UEFGM) European Knowledge Platform*, opgezet door 12 Europese partners en ondersteund door 4 geassocieerde organisaties¹⁸, is een gratis online platform dat training en voorlichting over VGV aanbiedt aan professionals uit diverse sectoren, waaronder de gezondheidszorg, asielopvang, juridische sector, wetshandhaving en politie, onderwijs sociaal werk en kinderbescherming en de media. Het platform omvat onder andere een online-cursus in negen verschillende talen, een overzicht van specifieke informatie over 11 EU-landen (bijvoorbeeld wettelijke kaders, beleid, belangrijke mijlpalen en effectieve maatregelen, advies en ondersteuning, nationale contactpunten, internationale en Europese conventies), evenals webinars en een online discussieforum. Module 10 van het UEFGM-platform is geheel gewijd aan VGV en kinderbescherming en omvat onder meer informatie over wettelijke kaders rondom VGV en kinderrechten, preventie, bescherming, risicobeoordeling en besluitvorming voor professionals in de kinderbeschermingssector, vervolging, samenwerking en over een multi-institutionele aanpak.

7. Kinderbeschermingssystemen hebben transnationale en grensoverschrijdende mechanismen.

VGV is een wereldwijd probleem dat alle continenten betreft. VGV is ook als een Europees probleem naar voren gekomen als gevolg van migratie-instroom uit VGV getroffen landen en omdat de praktijk wordt toegepast door verschillende diaspora-gemeenschappen die in de EU

¹⁸ <https://uefgm.org/>

wonen en die sterke transnationale banden hebben met hun land van herkomst. Daarom moet de praktijk worden aangepakt in **bi- en multilaterale discussies** tussen landen en belanghebbenden en is de ontwikkeling van grensoverschrijdende maatregelen en samenwerking tussen belanghebbenden in de EU en daarbuiten noodzakelijk.

Een belangrijke strategische prioriteit van End FGM EU is om het transcontinentale karakter van VGV aan te pakken door middel van een overbruggende aanpak (**Building Bridges**), gedefinieerd als *de samenwerking tussen actoren uit verschillende EU-landen van verblijf en landen van herkomst om acties, beleid en wettelijke kaders te implementeren om VGV te beëindigen door het transnationale karakter van deze praktijk aan te pakken*.¹⁹

Het is duidelijk dat bescherming en ondersteuning van meisjes die getroffen zijn door of risico lopen op VGV een **multidisciplinaire aanpak** op nationaal niveau vereist die verschillende belanghebbenden bijeenbrengt om meisjes te beschermen en die een **effectieve grensoverschrijdende samenwerking** aanmoedigt.

Naast nationale actieplannen en kinderschermingsystemen moeten er formele procedures voor samenwerking en informatie-uitwisseling tussen landen worden opgezet, met inbegrip van richtlijnen en protocollen betreffende buitenlandse kinderen en informatie over kinderen die internationale grenzen overgaan. Dit is enorm relevant met betrekking tot VGV, omdat meisjes en vrouwen die getroffen zijn door of risico lopen op VGV recht op **internationale bescherming** hebben en asiel kunnen aanvragen wegens vervolging om gender gerelateerde redenen en specifiek op kinderen gerichte vormen van vervolging.

Praktijkvoorbeeld:

Het project *Building Bridges Between Africa and Europe: A pilot experience*, uitgevoerd door End FGM EU-leden **AIDOS** (Italië), **GAMS** (België) en **Equipop** (Frankrijk), heeft als doel om banden tot stand te brengen tussen Afrikaanse gemeenschappen, jonge activisten en professionals (media, gezondheid, psychosociaal, enz.) die te maken hebben met VGV in Europa en in Afrika, om samen het probleem aan te pakken, effectieve maatregelen en ervaringen te delen, banden te versterken, bestaande maatregelen aan te passen in een wederzijds leer- en uitwisselingsproces.

De belangrijkste doelstellingen zijn het verbeteren van de kwaliteit van de psychoseksuele zorg voor vrouwen en meisjes die zijn getroffen door VGV in Afrika en Europa, bijdragen tot de wereldwijde afschaffing van vrouwelijke genitale verminking door migrantengemeenschappen die in Europa wonen en gemeenschappen in de landen van herkomst te betrekken en vergroting van de betrokkenheid van jonge mensen in Europa en gemeenschappen in de landen van herkomst om gezamenlijk deel te nemen aan de wereldwijde afschaffing van VGV. Dit wordt gedaan door *The Community of Practice on Female Genital Mutilation (CoP FGM)*²⁰ met bijzondere aandacht voor psychoseksuele zorg,

¹⁹ Voor meer informatie over Building Bridges aanpak van End FGM Europa: www.endfgm.eu

²⁰ Meer informatie op <https://copfgm.org/>

door activiteiten die gemeenschappen in Mali en Frankrijk met elkaar verbinden en trainingen in videoproductie voor jonge activisten uit Afrika en Europa.

8. Het kind heeft ondersteuning en bescherming.

In het kader van VGV is een cruciaal aspect bij het benoemen van een **wettelijke voogd of andere erkende verantwoordelijke volwassene** die meisjes kan helpen die getroffen zijn door of risico lopen op VGV, dat leden van hun naaste of uitgebreide familie of van hun gemeenschap ook een risico kunnen vormen of mogelijk de belangrijkste daders zijn. Daarom moet zorgvuldige aandacht worden besteed aan de benoeming van een voogd die uit de nabije omgeving van het meisje komt en moet elke mogelijke kandidaat worden onderworpen aan een kritisch onderzoek, met name betreffende zijn/haar mening over VGV.

Bovendien kan een meisje dat het slachtoffer is van of het risico loopt op VGV, onder toezicht worden gesteld door de **kinderbescherming**, die haar uithuisplaatsing noodzakelijk acht. In de meest ernstige gevallen, wanneer het risico onafwendbaar is en ingrijpen om het meisje te beschermen tegen het ondergaan van de praktijk dringend is, moet er een noodprocedure voor uithuisplaatsing beschikbaar zijn en geïmplementeerd kunnen worden. Een uithuisplaatsing kan echter van grote invloed zijn op het welbevinden van het meisje en het is daarom van cruciaal belang dat de procedures die ertoe leiden de risicosituatie zeer zorgvuldig beoordelen; er zijn bijvoorbeeld gevallen geweest waarin nader onderzoek heeft aangetoond dat er geen VGV was uitgevoerd of dat er geen risico aanwezig was.

Praktijkvoorbeeld:

In België bereide **INTACT**, lid van END FGM EU, een studie voor over het belang van het kind, toegepast op de preventie en criminalisering van VGV.²¹ De studie analyseert het concept van de belangen van het kind om deze zo effectief toe te kunnen passen op preventieve, beschermende en strafrechtelijke procedures in gevallen van VGV, zowel op internationaal als nationaal niveau. Deze analyse kan nuttig zijn voor andere lidstaten om het belang van het kind in zijn eigen beleidsmaatregelen centraal te stellen.

9. Training over het herkennen van risico's wordt aangeboden aan een breed scala van mensen die voor en met kinderen werken.

²¹ De studie is via deze link beschikbaar:

http://www.endfgm.eu/editor/files/2017/03/The_child_s_best_interests_applied_To_The_prevention_and_criminalisation_of_female_genital_mutilation.pdf 5 .pdf

De plicht /het recht die professionals hebben om actie te ondernemen wanneer zij werken met meisjes die risico lopen op of getroffen zijn door VGV verschilt van land tot land en wordt van geval tot geval bepaald. Afgezien van de **morele verplichting** om te handelen naar de wetenschap dat een meisje letsel zal worden toegebracht, zijn professionals met een beschermingsmandaat in sommige landen **wettelijk verplicht** om VGV-gevallen te melden waarvan zij op de hoogte zijn.

De risicobeoordeling van VGV-gevallen is echter moeilijker dan bij andere geweldplegingen tegen kinderen, en het hangt sterk af van de grondige kennis die professionals hebben over deze kwestie. Bij het beoordelen van mogelijke gevallen van VGV is culturele gevoeligheid van cruciaal belang om ervoor te zorgen dat er geen bijkomstige schade wordt veroorzaakt, en is het net zo belangrijk is om te vertrouwen op het advies van gespecialiseerde ngo's in geval van onzekerheid. Bovendien moet de beoordeling van geval tot geval worden gedaan, moet er rekening worden gehouden met de specifieke context en de familiale achtergrond van het meisje, en moet een combinatie van verschillende factoren systematisch worden geanalyseerd die erop kunnen wijzen (hoewel misschien niet bevestigen) dat een meisje risico loopt op VGV.²² Zodra dit beoordelingsproces is doorlopen, moeten kinderbeschermingsprofessionals worden opgeleid om risico's te bepalen en moeten ze bekwaam zijn om een op maat gesneden risicobeheer- en interventiestrategie te ontwikkelen.²³

Praktijkvoorbeeld:

In 2014 publiceerden **GAMS Belgique** en **INTACT**, de twee Belgische leden van de END FGM EU, een stroomdiagram ²⁴ als onderdeel van een preventiekit om professionals te begeleiden bij het opsporen van VGV en het ondersteunen van meisjes die het slachtoffer zijn van of het risico lopen op deze praktijk. Dit diagram is een protocol dat de beschermingsmaatregelen beschrijft die professionals moeten nemen wanneer zij worden geconfronteerd met een risico op of een daad van VGV. Het diagram wordt aangevuld met risico-indicatoren en een risicoschaal waaraan professionals worden geadviseerd zich te houden voordat ze rapporteren. Risico-indicatoren zijn bedoeld om professionals te helpen bij het maken van een objectieve beoordeling van de situatie en zijn ontworpen om cultureel en kind-gevoelig te zijn. Zodra de risico-indicatoren zijn vastgesteld, kunnen professionals verwijzen naar een risicobeoordeling op vijf niveaus: 1. geen risico; 2. mogelijk risico, maar niet op korte termijn; 3. ernstig en onmiddellijk risico; 4. verdenking van VGV; 5. VGV vastgesteld. Beschermingsmaatregelen zoals beschreven in het stroomdiagram worden vervolgens bepaald op basis van het risiconiveau dat is vastgesteld door de professionals.

²² Risicofactoren zijn onder andere: Voorgeschiedenis van VGV bij moeder en/of zussen, ouders of familieleden die zich positief uiten over VGV, traditionele rolmodellen en gebruiken binnen het gezin en/of beperkte bredere sociale integratie; meisjes die aanwijzingen geven over eventuele plannen van haar familie; het veelvuldig voorkomen van VGV in het land van herkomst.

²³ Meer informatie over risicofactoren en de risicobeoordelingsprocedure op het UEFGM e-learningplatform, module 10: <https://uefgm.org/>

²⁴ Het diagram is te vinden via deze link: http://www.strategiesconcertees-mgf.be/wp-content/uploads/MGF-tryptique_final_RTP.pdf

10. Meldingssystemen zijn bekend, veilig, vertrouwelijk en toegankelijk.

Melding maken van geweld is altijd moeilijk en wanneer er kinderen betrokken zijn, brengt dit extra uitdagingen met zich mee. **Bovendien is het voor meisjes nog moeilijker om te melden dat ze VGV hebben moeten ondergaan of dat ze risico lopen aan deze praktijk onderworpen te worden.** Ten eerste zijn Europese autoriteiten en dienstverlenende instanties vaak niet bekend met deze praktijk. Ten tweede is het nog steeds een praktijk die erg taboe is en een sterke culturele waarde heeft, waardoor het voor een meisje moeilijker is om het te onderscheiden als een daad van geweld en het te identificeren als een schending van haar mensenrechten. Ten derde herinneren meisjes die VGV hebben ondergaan zich de ingreep soms niet, vooral wanneer deze al op zeer jonge leeftijd wordt uitgevoerd. Ten vierde zijn ze zich, zonder voorlichting, niet bewust van de ernstige gezondheids- en fysieke gevolgen die VGV kan hebben. Tenslotte zijn de daders vaak naaste familieleden van de meisjes, wat het melden nog veel moeilijker maakt.

Vanwege de specificiteit en complexiteit van het probleem, is het vrij onwaarschijnlijk dat meisjes die getroffen zijn door of het risico lopen op VGV hulplijnen gebruiken. In plaats daarvan wordt eerder contact gelegd in andere vakspecifieke gebieden, zoals onderwijs of gezondheidsdiensten. Daarom moet elk gebied waarin men met kinderen werkt, beschikken over een meldingssysteem dat niet alleen veilig, bekend, vertrouwelijk en toegankelijk is, maar ook van hoge kwaliteit is op het gebied van gender-, kind- en cultuurgevoeligheid en met speciaal opgeleid personeel. Nationale hulplijnen die VGV in het bredere scala van kindermishandeling opnemen zijn ook zeer nuttig en hun personeel moet evenzo goed voorbereid worden om met de complexiteit van VGV om te gaan wanneer zij hiermee geconfronteerd worden.

Praktijkvoorbeeld:

Terre des Femmes, END FGM EU lid uit Duitsland, heeft een *Counselling Centre*²⁵ opgericht, dat ondersteuning biedt aan vrouwen en meisjes die door geweld worden getroffen. Het centrum biedt gespecialiseerde counseling met betrekking tot geweld tegen vrouwen, VGV, gedwongen huwelijken en eengerelateerd geweld. Bovendien is er een portaal speciaal voor jongeren²⁶ opgezet om informatie- en adviesdiensten te bieden. Het damesteam dat in het centrum werkt, is intercultureel en interdisciplinair en biedt ondersteuning en advies in meerdere talen. Deze counseling kan plaatsvinden in persoon, via telefoon en online en is gericht op meisjes en vrouwen, vrienden, ondersteunende familieleden, professionals, gemeenschappen en iedereen die wil helpen. De counseling is op verzoek gratis en anoniem.

²⁵ Voor meer informatie: <https://www.frauenrechte.de/online/index.php/en/our-work/counselling-centre/terre-des-femmes-counselling-centre>

²⁶ <http://www.zwangsheirat.de/>

Voornaamste conclusies en aanbevelingen

Om effectief geïntegreerd kindbeschermingsbeleid (Integrated Child Protection Systems) te implementeren, dat gebaseerd is op de tien overkoepelende beginselen van de Europese Commissie en dat bescherming biedt aan meisjes die getroffen zijn door of risico lopen op VGV, is het belangrijk dat er rekening wordt gehouden met de onderstaande, overlappende snijvlakken die zo specifiek zijn voor de sociale, culturele en gendergerelateerde dynamiek rond VGV:

- Wees gevoelig voor de kwetsbaarheden in termen van meervoudige en intersectionele discriminatie (leeftijd, geslacht, etniciteit, religie) waaraan meisjes worden blootgesteld die het slachtoffer zijn van of het risico lopen op VGV;
- Gender- en cultuurgevoeligheid tussen alle betrokken stakeholders en gedurende alle fasen van het geïntegreerde kindbeschermingsbeleid;
- Betrek belangrijke actoren die verantwoordelijk zijn voor de bestending van of een rol kunnen spelen bij het stopzetten van VGV als een sociale en genderspecifieke norm, in het bijzonder leden van de naaste of uitgebreide familie van het meisje en de gemeenschappen, inclusief religieuze leiders;
- Sla bruggen tussen landen, regio's, belanghebbenden en sectoren en vormen van geweld, om meisjes echt op een alomvattende en holistische manier te beschermen;
- Geef jonge meisjes de kans om voor zichzelf op te komen en hun rechten op te eisen.